

2. Про судоустрій і статус суддів : закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010. — № 41-42, № 43, № 44-45. — С.529;

3. Про фізичну культуру і спорт : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. — № 14. — С. 80.

Цал-Цалко Ю.Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного процесу*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ ТРЕТІХ ОСІБ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На захист прав, свобод та інтересів позивача і відповідача, які є сторонами та відповідно основними суб'єктами цивільного процесу, безпосередньо і здійснюється судочинство, однак окрім них у справу можуть вступити й треті особи, яких безпосередньо стосується, як саме провадження, так і остаточний результат суду, а саме судові рішення.

У чинному цивільно-процесуальному законодавстві не закріплена норма, що розкриває термін «треті особи», що в свою чергу породжує певну неясність та припущення у розумінні його сутності. Юридичний словник дає визначення третіх осіб у цивільному й господарському процесі як осіб, які захищають своє право та охоронювані законом інтереси в цивільній справі, порушених за позовами інших осіб (сторін) [1, с. 274]. Як зазначають М. М. Коршунов та Ю. Л. Мареев, серед усіх осіб, які беруть участь у справі, треті особи є найменш зрозумілими фігурами. Звичне значення слів «треті особи» не тільки не сприяє з'ясуванню їхнього процесуального статусу, але, навпроти, здатне ввести в оману. Відсутність у юридичній лексиці більш виразного терміна ускладнює розуміння ролі цих учасників [2, с. 130].

В юридичній літературі, присвяченій питанням цивільного процесу, поняття «треті особи» розуміється, переважно, в тому контексті, що відповідні особи є кількісно третіми стосовно сторін — позивача та відповідача. Даної точки зору дотримуються М.Й. Штефан та П.П. Заворотько, автори підкреслюють, назву «третья особа», взято не тому, що така особа є зайвою в «чужому» спорі, а тому, що спір відбувається між двома сторонами, а вона є третьою особою, яка вступає в цей спір. Зазначена назва є суто

процесуальною та відбиває справжнє процесуальне становище відповідної особи у спорі між сторонами і немає потреби встановлювати їй нову назву [3, с. 28]. Дійсно, стосовно сторін такі особи є кількісно третіми, відповідна назва не лише влучно відображає місце цих суб'єктів серед інших осіб, які беруть участь у справах позовного провадження, а й надає змогу усвідомити мету їх участі у цивільній справі — захист своїх прав, свобод та законних інтересів, відмінних від інтересів сторін, оскільки треті особи у справі мають власний інтерес, відмінний саме від інтересу позивача та (або) відповідача, в іншому випадку вони були б співучасниками однієї із сторін.

У правовій літературі існують різні погляди науковців щодо розуміння поняття третіх осіб. На думку А.В. Андрушко та Ю.В. Білоусова, треті особи — це суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, які вступають в порушену у суді справу для захисту власних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, наділені матеріально-правовою заінтересованістю, яка, як правило, суперечить інтересам позивача та (або) відповідача [4, с. 45]. В.В. Комаров, В.А. Бігун вказують, що третіми особами є особи, які вступили у розпочатий процес для захисту своїх суб'єктивних прав, свобод чи інтересів, відмінних від прав, свобод та інтересів позивача та відповідача [5, с. 310]. Російський процесуаліст В.В. Ярков визначає, що треті особи — це такі особи, які беруть участь в справі і вступають у започаткований цивільний процес, мають певну юридичну зацікавленість у результаті справи в силу впливу судового рішення на їх права і обов'язки [6, с. 122].

Ю.С. Червоний зазначав, що термін «третя особа» безпосередньо вказує на правову природу цього інституту. Треті особи вступають у вже розпочатий судовий розгляд між сторонами (позивачем та відповідачем), вони не є ініціаторами відкриття провадження у справі, вони не беруть участі у формуванні першопочаткового спірного матеріального правовідношення [7, с. 62].

Слід зауважити, що між поняттям «треті особи» у матеріальному та процесуальному праві немає нічого спільного, про що слушно зазначає В. М. Аргунов [8, с. 8]. Цивільний Кодекс України має на увазі третіх осіб стосовно суб'єктів матеріальних правовідносин, з якими вони потенційно можуть вступити у спір. Такі особи у цивільному процесі, як правило, є позивачами або третіми особами, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.

В юридичній літературі «третіми особами» іноді називають заінтересованих осіб у справах окремого провадження в силу впливу

рішення суду на їх права та обов'язки стосовно заявника. Деякі процесуалісти обґрунтовують навіть доцільність участі третіх осіб у наказному провадженні [9, с. 16]. Крім того, трапляється і твердження щодо захисту прав та участі третіх осіб під час виконавчого провадження [10, с. 85]. Такий підхід не є прийнятним, оскільки цивільне процесуальне законодавство України встановлює чіткі законодавчі терміни стосовно суб'єктів позовного, окремого і наказного проваджень, а також виконавчого провадження, визнає їх процесуальний статус і доцільність участі кожного суб'єкта під час розгляду певної категорії цивільних справ у різних видах цивільного судочинства та на різних стадіях цивільного процесу.

Підсумовуючи, слід зазначити, що треті особи в цивільному судочинстві, захищаючи власні права та інтереси, відіграють значну і позитивну роль у об'єктивному розгляді справи, а також сприяють ухваленню законного та обґрунтованого рішення. Участь третіх осіб у цивільній справі дає змогу скоротити час розгляду взаємопов'язаних спорів між усіма учасниками спірних відносин та комплексно їх розв'язати. Водночас слід погодитися з думкою, що вступ у справу третіх осіб є важливим тактичним прийомом [11, с.133], тому що залучення третіх осіб з тактичних міркувань змінює розстановку сил в процесі, розширює предмет доказування, ускладнює судовий розгляд.

Література:

1. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. — К.: Либідь, 2004. — 320 с.
2. Гражданский процесс: учебник / Под общ. ред. Н.М. Коршунова. — М.: Изд-во «Эксмо», 2005. — 421 с.
3. Заворотько П.П., Штефан М.Й. Особи, які беруть участь у справі позовного провадження: Учебний посіб. — К.: Видавництво Київського університету, 2007.
4. Цивільний процес: навчальний посібник. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. / За ред. Ю.В. Білоусова. — К.: Прецедент, 2005. — 172 с.
5. Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В.В. Комарова. — Х.: Право, 2011. — 1352 с.
6. Гражданский процесс / под. Ред. В.В. Яркова. — М.: Волтерс Клувер, 2006. — 703 с.
7. Цивільний процес України: Підручник. / За ред. Ю. С. Червоного. — К.: Істина, 2007. — 392 с.
8. Аргунов В.Н. Участие третьих лиц в советском гражданском процессе: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. Н. Аргунов; Моск. гос. ун-т. — М., 1980. — 18 с.
9. Бобровник О. В. Треті особи в цивільному процесі: автореф. дис. канд. юрид. наук. — К., 2009. — 18 с.

10. Сульженко Ю. Захист прав та охоронюваних законом інтересів третіх осіб у цивільному процесі // Право України. — 2005. — № 3. — С. 83-88.

11. Кравчук В. М., Угриновська О. І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. — К.: Істина, 2006. — 944 с.

Голубцова Е.А.

*ст. преподаватель кафедры гражданского процесса
Национального университета «Одесская юридическая академия»*

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСКИХ ДЕЛ ОБ ИСТРЕБОВАНИИ ИМУЩЕСТВА ИЗ ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВЛАДЕНИЯ

Возможность собственника истребовать имущество из чужого незаконного владения закреплена ст. 387 ГК Украины. Данный иск называется виндикационным и относится к вещно-правовым способам защиты гражданского права. При применении данного средства защиты гражданского права необходимо учитывать как общие, так и специальные признаки виндикационного иска.

К общим признакам относятся признаки, характеризующие виндикацию как вещно-правовой способ защиты: нарушение права собственности не является следствием не исполнения обязательства, которое существовало или могло существовать между лицом, нарушившим право собственности, и собственником; наличие индивидуально-определенной вещи; наличие этой вещи в натуре. При отсутствии хотя бы одного из этих признаков виндикационный иск не может быть применен.

К специальным признакам относятся признаки, изложенные в ст. 387 ГК Украины. Основным из них является то, что защите подлежит в первую очередь право владения вещью. Однако виндикационным иском защищается право собственности в целом, т.к. при лишении собственника владения нарушаются и права пользования и распоряжения.

Юридически право собственности за собственником сохраняется, т.е. сохраняется принадлежность права собственности на индивидуально-определенную вещь конкретному субъекту. Данное положение базируется на том, что право собственности является абсолютным, которое не утрачивается с незаконным выбытием вещи из владения собственника. Поэтому в данных гражданских